

транспортних засобів, що приховані від митного контролю та оподаткування створення підрозділів митної розвідки.

У сфері митного регулювання: вдосконалення механізму митного регулювання шляхом через гнучке застосування митного тарифу і методів визначення митної вартості для різних режимів ЗЕД; визначення переліку окремих категорій критичних товарів та фіксованої межі митної вартості для нарахування митних платежів за ними; розробка заходів для підвищення контролюючої функції митних органів за дотриманням правил сертифікації імпортованої продукції та захисту українського ринку від недоброякісних товарів; удосконалення системи нетарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності та удосконалення митно-тарифних та нетарифних методів регулювання інвестиційних процесів, які стимулюють розвиток міжнародної кооперації виробництва на підставі довгострокових контрактів і угод; розробка механізму забезпечення прозорості митних процедур та інформування учасників зовнішньоекономічної діяльності про правила митного регулювання зовнішньої торгівлі. Зовнішньоторговельна політика є засобом коригування і використання механізму митного регулювання в залежності від конкретної внутрішньо – та зовнішньоекономічної ситуації. Але це коригування можливе лише за умови пізнання самого механізму митного регулювання. Тобто потрібно дослідити дію цього механізму. Митна справа лише розкриває зміст певних процесів й відносин та характер їх здійснення. На питання як повинні відтворюватись митні відносини, чому саме так, а не інакше – має дати відповідь дослідження механізму митного регулювання.

Література: 1. Глобальний конкурентний простір: Монографія / О.Г. Білорус, Ю.М. Пахомов, І.Ю. Гузенко, О.К. Скаленко, О.В. Гаврилюк; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України, Міжнар. асоц. "Україна - Рим. клуб", Міжнар. ін-т глобалістики. — К., 2007. — 680 с. 2. Гриньова В.М., Новікова М.М. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник. – Х.: Видавничий Дім „ІНЖЕК”, 2004. – 756с.

## **СИСТЕМА БЮДЖЕТІВ ЯК ОСНОВА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФІНАНСОВОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМ ПІДПРИЄМСТВОМ**

*Джерелейко С.О., ХНУ, м. Хмельницький, Україна*

Економічні умови сьогодення, зміни в зовнішньому середовищі функціонування, жорстка конкуренція вимагають від підприємств постійного підвищення результативності своєї діяльності, оптимізації використання грошових коштів, пошуку більш ефективних засобів контролю доходів і витрат, що спонукає їх застосовувати нові, більш прогресивні інструменти управління, одним з яких є бюджетування, що вже понад півстоліття активно використовується в діяльності господарюючих суб'єктів економічно розвинених країн світу.

Українськими підприємствами на даний час бюджетування також активно опановується, однак поки що існує переважно в найпростіших формах, що вказує, певною мірою, на відсутність знань про переваги бюджетування та досвіду управління на основі бюджетів. На думку автора, бюджетування представляє собою технологію планування системи взаємопов'язаних бюджетів підприємства та його структурних підрозділів на майбутній період часу, здійснення обліку та аналізу відхилень від бюджетних показників, а також контролю за їх виконанням з метою досягнення оптимального співвідношення доходів і витрат підприємства та підвищення фінансової обґрунтованості прийняття управлінських рішень [1, с.78]. В процесі впровадження бюджетування здійснюються розрахунки, що дозволяють своєчасно та в повному обсязі визначити необхідні величини фінансових ресурсів для забезпечення функціонування господарюючого суб'єкта, а також джерела їх надходження, організувати діяльність за структурними підрозділами та координувати їх роботу, а, головне, контролювати достовірність та своєчасність виконання бюджетів.

Це досягається за рахунок розробки та налаштування адаптованої до конкретно обраного підприємства організаційно-фінансової моделі бюджетування діяльності, яка представляє собою перелік показників, методи їх розрахунку, черговість розрахунків та характер їх взаємозв'язку [2, с. 265], а також види і форми бюджетів та розрахунків до них. Особливостями її побудови є

ієрархічність, тобто на вищому рівні управління виробництвом розробляються цільові показники розвитку, які потім реалізуються на нижчих рівнях в процесі впровадження даної організаційно-фінансової моделі шляхом створення алгоритму руху певного виду ресурсів за центрами відповідальності. Варто наголосити, що процедурі розробки та впровадження такої моделі обов'язково має передувати створення системи бюджетів підприємства, визначення її складових частин та їх внутрішньобюджетної структури, а також координація та взаємоузгодження бюджетних показників у конкретно обраних бюджетах, що містить дана система.

Авторське бачення системи бюджетів полягає у трактуванні її як сукупності взаємодіючих бюджетів, що ґрунтується на виробничо-економічних відносинах на рівні організаційно-фінансової структури, направлена на консолідацію показників у вигляді єдиного бюджету є метою досягнення загально визначеної мети та регулюється внутрішніми нормативними документами підприємства. Вона дає можливість користувачам отримати вичерпну інформацію про необхідні матеріальні, фінансові та інші види ресурсів, що, у свою чергу, дозволяє передбачити періоди зменшення обсягів даних ресурсів та прийняти превентивні заходи щодо уникнення подібних ситуацій. Структура системи бюджетів залежить від структури та специфіки діяльності конкретних господарюючих суб'єктів. Але загальним правилом створення системи бюджетів є те, що вона має бути пов'язана з центрами фінансової відповідальності, організаційною структурою компанії та із задачами, які підприємство ставить перед собою, а також повинна бути наскрізною, оскільки це дозволяє встановити жорсткий контроль за надходженням і витрачанням фінансових ресурсів підприємства.

Система бюджетів містить у собі два окремих блоки бюджетів, зокрема, операційні та фінансові бюджети. Операційні бюджети складаються для відображення операцій, що плануються на майбутній рік. В процесі їх підготовки обсяги продажу і виробництва, що прогножуються, трансформуються в якісні оцінки доходів і витрат для кожного з діючих підрозділів підприємства. Для підприємств легкої промисловості, враховуючи специфіку їх діяльності, пропонуємо такий набір операційних бюджетів: бюджет реалізації продукції; бюджет виробництва продукції; бюджет виробничих матеріалів (сировини та матеріалів); бюджет запасів готової продукції; бюджет витрат на сировину та матеріали; бюджет прямих витрат на оплату праці; бюджет собівартості виробленої продукції; бюджет собівартості реалізованої продукції; бюджет загально виробничих витрат; бюджет адміністративних витрат; бюджет комерційних витрат. Вважаємо, що саме такий перелік бюджетів найбільш повно відображає всі аспекти діяльності підприємства та дозволяє на їх основі сформувати фінансові бюджети, в яких відображається і формалізується вплив прийнятих рішень у виробничій, комерційній, інвестиційній діяльності підприємства на його активи, фінансові ресурси й фінансову стійкість протягом бюджетного року. Фінансові бюджети відображають передбачувані джерела фінансових ресурсів та напрями їхнього використання на майбутній період, отже, характеризують фінансове становище підприємства. Пропонуємо визначити набір фінансових бюджетів підприємств легкої промисловості як такий, що містить: бюджет доходів і витрат; бюджет руху грошових коштів; бюджетний баланс; бюджет капітальних інвестицій.

Однак, зауважимо, що перші три із визначених автором бюджетів слід віднести до короткострокових бюджетів, в той же час як інвестиційний бюджет варто розглядати в межах капітального (довгострокового) бюджетування. Викладене вище дозволяє зробити висновок, що система бюджетів підприємств легкої промисловості є основою побудови організаційно-фінансової моделі бюджетування та складається з низки операційних та фінансових бюджетів, які об'єднані у головний бюджет. Операційні бюджети підсумовують процеси (придбання, виробництво та реалізацію), фінансові - ідентифікують очікувані фінансові наслідки господарської діяльності, узагальнені в операційних бюджетах. Однак системою вищеозначені бюджети можуть вважатися лише тоді, коли існує чіткий логічний взаємозв'язок та залежність між показниками цих бюджетів.

Література: 1. Квасницька Р.С. Сутність та класифікація бюджетування суб'єктів господарювання/Р.С. Квасницька, С.О. Джерелейко // Вісник Хмельницького національного університету - 2010. — № 5. - Т.1. - С. 78 - 82. 2. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [навч. посіб.] / Г.І. Філіна. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 320 с.